

Kære alle sammen,

Først og fremmest mange tak til initiativtagerne til dette arrangement, og mange tak for invitationen til at komme og tale om erfaringer med oprørsbekæmpelse og civile tab.

Jeg vil tale om erfaringerne med at håndtere civile tab i Afghanistan sammenlignet med den måde vi håndterer civile tab i bekæmpelsen af IS, primært i forbindelse med luftangreb.

Indledningsvis skal det understreges at når vi taler om civile tab så taler vi om lovlige civile tab. Det vil sige at vi ikke taler om drab, der ikke kan accepteres som lovlige under krigens love. Jeg vil således ikke her gå ind i diskussionen om hvornår drab på civile er lovlige eller ulovlige i henhold til krigens love. Jeg vil blot konstatere at lovlige civile tab retligt set ikke pålægger stater nogen som helst form for ansvar. Retligt set kan vi sådan set bare trække på skuldrene og gå vores vej.

En hovederfaring fra Afghanistan er dog at dette sjældent er en god ide. Vi har som krigsførende nationer indset at det er en rigtig god ide at etablere

et korrekt billede af krigen – af diplomatiske, politiske, moralske, taktiske og strategiske grunde.

Et af de områder der i NATO-regi har udviklet sig væsentligt siden 2008 er mekanismer for "Civilian Harm Tracking" – dvs. mekanismer for at holde styr på civile tab herunder at registrere hvor, hvordan, og hvorfor civile bliver slået ihjel og af hvem. Civilian Harm Tracking som begreb og praksis udvikledes i Afghanistan i 2008 hvor det amerikanske militær etablerede en Civilian Casualty Tracking Cell i ISAF med henblik på at øge og centralisere ISAFs kapacitet til at respondere på beskyldninger om civile tab.

Denne funktion udviklede sig i 2011 til Civilian Casualty Mitigation Team -- som på dansk kan oversættes med noget i retningen af at håndtere og afhjælpe af civile tab. Der tilførtes flere ressourcer og funktioner herunder øget kontakt med civilsamfundet vedrørende civile tab. Og ISAF-styrkerne skulle rapportere til ISAF hvis der var mistanke om civile tab.

Der er mange erfaringer at drage fra ISAFs Civilian Casualty Mitigation Team, ikke mindst fordi det var første gang nogensinde vi har set en

dedikeret institutionaliseret praksis i forhold til at håndtere civile tab. Den vigtigste erfaring var måske at værdien i at indsamle information om civile tab ikke kun giver en taktisk fordel i tilrettelæggelsen af militære operationer. Erfaringsopsamlingen viste sig at kunne bruges til at reducere og forebygge civile tab og dermed hjælpe os til at føre en mere human krig med færre konsekvenser for civilbefolkningen – også med et militærstrategisk sigte.

I dag er civilian harm tracking et etableret begreb med en tilsvarende praksis. Stater fører i dag mere end nogensinde regnskab over de civile tab de er årsag til hvilket også gælder for Danmark.

Civilian Casualty Tracking and Mitigation må anskues som en fremvoksende god skik for at indsamle og analysere information om civile tab - for at styrke muligheden for at blive bedre til at respondere på tab og styrke erfaringsopsamling med henblik på at blive bedre til at håndtere civile tab på et taktisk og strategisk niveau. Således er NATO hovedkvartererne også på vej med en NATO standard der institutionaliserer erfaringerne fra Afghanistan i NATOs hovedkvarterer.

En anden praksis der udviklede sig i Afghanistan, var at ISAF-landene udbetalte kompensation til skadede og efterladte. Igen er der tale om en praksis som ikke blev etableret på grund af regler men på grund af taktiske og strategiske overvejer. Kompensationsprogrammerne i Afghanistan startede som en del af det såkaldte 'money as weapon'-system... eller "money as ammunition", som det hedder i The US Army and Marine Corps Counterinsurgency Field Manual; og som Petraeus dengang sagde, "depending on the situation, money can be more important than real ammunition" (Petraeus 2006, 4; emphasis added). Vi taler selvfølgelig om bestræbelser på at vinde "hearts and minds", og erkendelsen af at oprørsbekæmpelse dybest set handler om at vinde loyalitet og legitimitet. I den forbindelse er en central erfaring fra Afghanistan at civile tab og dårlig håndtering af civile tab undergraver oprørsbekæmpelse. Således udviklede alle ISAF-lande der var involverede i kamphandlinger en praksis for at kompensere for civile tab – også Danmark.

Det bør nævnes at denne praksis med at kompensere udløste en del kontroverser også om moralsk og juridisk ansvar. Det største problem i forhold til at forbedre kompensationssystemet har været en politisk

bekymring for at der skulle opstå forventninger om at kompensation var udtryk for en forpligtelse overfor ellers helt igennem lovlige civile drab.

Godt – alt i alt gav Afghanistan os nogle vigtige erfaringer med at holde styr på og håndtere civile tab i forbindelse med oprørsbekæmpelse.

Hvordan ser det så ud i forhold til kampen mod IS og den internationale koalition som Danmark er ved at slutte sig til?

Hvis vi skal lave den sammenligning så må vi selvfølgelig notere os forskellene mellem oprørsbekæmpelsen i Afghanistan og i Syrien og Irak.

I Afghanistan anvendtes luftangreb ofte defensivt som support til landoperationer. Kampen mod IS er en angrebskrig fra luften.

I forhold til anvendelsen luftangreb til oprørsbekæmpelse og civile tab så er der dog en vigtig lære at hente fra Afghanistan idet FN mission i Afghanistan, UNAMA, førte en omfattende registrering af civile tab fra luftangreb – og FN missionens tal blev i øvrigt aldrig kritiseret af hverken NATO, USA eller andre. Tværtimod var der et relativt godt samarbejde mellem FN, ISAF, og civilsamfundet om indsamling af information om civile tab.

Én af de ting UNAMAs registrering af civile tab viser er, at selv når vi passer rigtigt godt på når vi bomber fra fly, så ser vi civile tab. Statistikken fra Afghanistan siger at for hver gang vi udførte 10 luftangreb så vi én dræbt civil person. Det synes jeg er en vigtig erfaring.

Hvis vi skal anvende erfaringerne fra UNAMAs statistik som sammenligningsgrundlag for de luftangreb, der foretages mod IS må vi tage med at de fleste angreb i Afghanistan var drevne af efterretninger eller måludpegning foretaget af personel tæt på målet. Vi havde mange folk på jorden, og overvågningskapaciteten fra luften var ret massiv. Og vi havde en relativt god koordination gennem ISAF. I det scenarie var tallet én til 10 det bedste vi kunne opnå.

Ud fra det vi har lært i Afghanistan om civile tab og bombning fra luften er der en del faktorer i luftangrebene på IS som er værd at reflektere over,

- Vi har ringe koordinering i koalitionen
- Der er koalitions-kordinerede bombninger og individuelle bombninger
- Vi har begrænset støtte på jorden til måludpegning

- Vi har mindre overvågningskapacitet fordi luftrummet er mindre tilgængeligt.
- Der benyttes i langt højere grad end i Afghanistan såkaldt dynamisk måludpegning hvilket betyder at piloterne i en hvis grad selv identificerer mål.
- Der foretages flere angreb i befolkede områder.

Alt i alt kan erfaringerne fra Afghanistan fortælle os, at selvom vi i dag er blevet bedre til måludpegning, så er sandsynligheden for civile tab ved luftangreben på IS i Irak or i Syrien nok hverken større eller mindre end i Afghanistan.

Ifølge CENTCOM som leder koalitionen er der per 9 marts udført 10.870 angreb i Syrien og Irak mod IS siden operationen startede i august 2014. 21.500 mål er ødelagt herunder 5.582 bygninger 1.216 mål relateret til olieinfrastruktur og 6430 "andre mål".

Så vi har 10.870 luftangreb. Hvis vi anvender statistikken fra Afghanistan som var 1 dræbt per 10 angreb så burde vi lande på omkring 1000 civile tab.

Det slag på tasken står lidt i kontrast til IS-koalitionen officielle tal som er 21.

Hvorfor er det tal så lavt? Der er to muligheder. Enten er der tale om et militærhistorisk mirakel – eller også er tallet 21 ikke korrekt.

Det er kun USA, som indrømmer civile tab. Alle andre koalitionsdeltagere siger de kun har ramt terrorister. (Det samme siger i øvrigt Assad-regimet og Rusland.) Vi har faktisk at gøre med en koalition som officielt ikke anerkender civile tab -- selvom et sådant scenario er usandsynligt.

Når Danmark om kort tid slutter sig til koalitionen mod IS så slutter vi os altså til en koalition som ikke anerkender civile tab. Det bør vi reflektere over – ikke mindst set i lyset af erfaringerne fra Afghanistan hvor vi i ISAF havde et udbygget formelt samarbejde og rapporteringsmekanismer omkring håndteringen af civile tab.

Spørgsmålet er selvfølgelig om koalitionspartnerne registrerer og analyserer rapporter om civile tab, som vi gjorde det i Afghanistan, men blot holder dette hemmeligt.

Desværre er der ikke meget der tyder på at koalitionen eller de enkelte bidragsydere har nogen nævneværdig kapacitet til dette. US state department har så vidt jeg ved én person – én person – ansat til at registrere civile tab. Vi ved ikke præcis hvad pentagon gør. Vi ved de har folk der sidder og gennemgår rapporteringer om civile tab og ser på billede og videomateriale med videre, og det er jo godt. Men der er ingen viden i de internationale miljøer, der arbejder med det her område, om at de har nogen nævneværdig kapacitet. Storbritannien og Canada er flittige til at oplyse om alle aspekter af deres aktiviteter – bortset fra civile tab, og vi ved ikke om de har dedikeret kapacitet til at undersøge civile tab.

Det står også klart at de tre dokumenter vi har fra amerikanerne om efterforskning af civile tab indikerer nogle forholdsvis overfladiske undersøgelsesmetoder. Jeg er ikke bekendt med at koalitionsdeltagere har taget kontakt med for eksempel hospitaler eller civilsamfundsorganisationer for at indhente oplysninger om civile tab. Det gjorde vi i Afghanistan.

En anden lære vi har glemt fra Afghanistan er at skønmalerier ikke fungerer. Civile tab får nemlig typisk et liv efter døden på de sociale

medier. Forskellen mellem Afghanistan og kampen mod IS er at vi nu bomber i lande som rent faktisk er online...og hver gang civile dør så opdateres der med billeder og tweets, og det er et effektivt propaganda- og rekrutteringsværktøj for IS.

En anden ting vi lærte i Afghanistan var at det var smart at melde ud når vi havde civile tab -- for så var det da klart hvem der var skyld i hvad. Når ingen anerkender civile tab, og når koalitionsdeltagere sammen eller individuelt bomber side om side med Assad og Russerne, så bliver det umuligt at se hvem der er skyld i hvad. Det bliver alt for let for IS og andre oprørsgrupper at skyde al skylden på den internationale koalition.

Det bør nævnes at USA har kritiseret Rusland for civile tab. I december 2015 henviste US state departments talsmand, Mark Toner, i sin kritik af Rusland til en rapport publiceret af NGOen The Syrian Network for Human Rights som satte de civile tabstal for de russiske luftangreb til 849 civile herunder mere end 100 børn. Mark Toner kaldte tallene "extremely disturbing."

Det der er interessant ved denne anerkendelse af NGOers rapportering af civile tal er, at USA anerkendelse tilsyneladende kun gælder NGO-

indsamlede tabstal for Rusland – og ikke de tal, der er lavet for koalitionen.

Hvis man ser på tal fra Airwars, en britisk NGO som følger koalitionen og forsøger så godt som muligt at verificere rapporter om civile tab, og i øvrigt anses som en pålidelig og omhyggelig organisation, så ligger deres estimat af civile tab for koalitionen lige over 1000 – et tal der i øvrigt passer fint med erfaringerne fra Afghanistan. Dvs. med 10.000 luftangreb så må vi forvente omkring 1000 dræbte civile.

Der er, mener jeg, rigtigt mange udfordringer forbundet med den manglende vilje til at anerkende civile tab og til at arbejde aktivt for at håndtere civile tab ved at registrere, analysere og erfaringsopsamle.

Selvom det er svært at overføre de taktiske erfaringer med oprørsbekæmpelse og civile tab fra Afghanistan til IS-koalitionen, så lad os i hvert fald drage den erfaring at vi i Afghanistan investerede ret mange ressourcer i at håndtere civile tab. Og vi anerkendte dem og tog ansvar for dem.

Det synes jeg giver noget at tænke over når vi nu har besluttet at Danmark skal tilslutte os IS-koalitionen. Jeg siger ikke at vi ikke skal tilslutte os.

Men vi bør overveje hvad det betyder for os at vi tilslutter os en koalition som vil have også danskerne til at tro, at der ikke forekommer civile tab.

Det giver os også noget at tænke over, når der foreslås at vi skal overveje at acceptere flere civile tab i kampen mod IS fordi militær nødvendighed kræver dette - for vi har jo ikke nogen data at justere i forhold til.

Spørgsmålet er om vi ikke har et **demokratisk problem** for så vidt at danskerne og folketinget vel har svært ved at vurdere legitimiteten af de militære operationer når vi ikke kender omkostningerne for civile?

Legitimiteten af militær magtanvendelse er altid blevet målt ud fra omkostningerne på civile.

Afslutningsvis vil jeg komme med et par anbefalinger til hvad Danmark kan gøre for at arbejde med at begrænse og håndtere civile tab

- 1) NATO hovedkvartererne kommer snart med en Standard Operational Procedure (SOP) for CIVCAS Mitigation. Danmark bør støtte op om denne proces ved at tage skridt til at indarbejde SOP'ens

retningslinjer i dansk praksis. CIVCAS Tracking og Mitigation er en national forpligtelse, det er ikke noget NATO som organisation vil gøre for os.

- a. Et af disse skridt bør være at indsætte en sektion i den nye militærmanual, der afspejler NATO CIVCAS Mitigation-standarder.
- b. Idet hele taget bør den danske militærmanual tage højde for CIVCAS registrering og håndtering – jeg mener ikke den indeholder noget om dette, og det er jo ganske betænkeligt hvis det er tilfældet.

2) Vi bør etablere den nødvendige kapacitet i vores koalitionsbidrag til at følge op på rapporter om civile tab når vi bomber i Syrien og Irak – inklusiv kapacitet til at kryds-tjekke med sociale medier og uafhængige rapporteringer fra NGOer som Syrian Network og Airwars.

3) Vi bør overveje at frigive oplysninger om hvor vi bomber – både for at tage ansvar og for at skabe transparens.

- 4) Civile tab er et nationalt ansvar – det skal vi stå ved på samme måde som vi stod ved det i Afghanistan.

- 5) Det handler også om at signalere til verden at vi rent faktisk følger op på civile tab.

- 6) USA har allokeret midler til kondolence-betaling for civile tab i Syrien og Irak – spørgsmålet er om Danmark ikke bør gøre det samme.